

Advies Archeologische Monumentenzorg 2021 – nr. 219

Beoordeling van een archeologisch evaluatierapport

Bevoegd gezag: Gemeente Reusel-De Mierden
Dhr. J. Gobbens
Postbus 11
5540 AA Reusel

Datum: 30-7-2021

Project: Transect-Evaluatie- en selectierapport *Hulsel, Kerkweg. Gemeente Reusel-De Mierden (NB). Een Definitieve Opgraving (DO)*, auteurs N. Magdelijns & B. Rendering, 16 juli 2021.

Van: Omgevingsdienst Zuidooost-Brabant (ODZOB)
Postbus 8035, 5601 KA Eindhoven
Wal 28, Eindhoven
Mevr. drs. Ria Berkvens
Tel. 088-3690638
E-mail: R.Berkvens@odzob.nl

Inleiding

Transect heeft van 3 mei tot 10 mei 2021 in opdracht van Van Steensel Consultants een opgraving uitgevoerd in het plangebied Kerkweg ong. te Hulsel. Het onderzoeksgebied heeft een oppervlakte van ongeveer 2200 m². De aanleiding voor het onderzoek was het voornemen om een woning met bijgebouw en zwembad te realiseren in het plangebied.

In januari 2021 is in het plangebied een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd.¹ Tijdens het proefsleuvenonderzoek is een vindplaats aangetroffen met middeleeuwse en prehistorische resten. De middeleeuwse resten zijn paalkuilen, kuilen, één waterput en één ploegspoor. De paalkuilen zijn onderdeel van een huisplattegrond. De middeleeuwse huisplattegrond is onderdeel van een erf, terwijl de waterput deel is van het achtererf. De prehistorische sporen zijn paalkuilen en kuilen. De paalkuilen lijken een structuur te vormen. Echter, met de beschikbare gegevens kan dit niet met zekerheid worden vastgesteld. Prehistorische resten zijn relatief zeldzaam in de omgeving van het plangebied. Echter, vergelijkbare middeleeuwse vindplaatsen zijn wel bekend in de omgeving. Hierdoor is het mogelijk dat de middeleeuwse resten van het plangebied onderdeel zijn van een nederzetting in Hulsel. Aangezien de zeldzaamheid, informatiewaarde en ensemblewaarde van de vindplaats hoog zijn, is deze als behoudenswaardig gewaardeerd.

Aangezien behoud in de bodem niet mogelijk is, heeft de gemeente besloten dat voorafgaand aan de geplande ontwikkeling een opgraving moet plaatsvinden. Het doel van het opgraven is het documenteren van gegevens en het veiligstellen van vondsten en monsters om daarmee informatie te behouden die van belang is voor kennisvorming over het verleden.

In het evaluatierapport worden de resultaten van het onderzoek besproken en wordt een voorstel gedaan over op welke wijze de sporen, vondsten en monsters moeten worden onderzocht om de onderzoeksvragen van het PvE te kunnen beantwoorden.

¹ Hulsel, Kerkweg. Gemeente Reusel – De Mierden (NB). Een Archeologisch Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven (IVO-P), karterende en waarderende fase (= Transect-rapport 3236), auteur T. Bakker, 2021.

Doel evaluatie en toetsingskader

Tijdens de evaluatie worden de resultaten van het veldwerk in het licht van de vraagstellingen uit het Programma van Eisen (PvE)² geanalyseerd met als doel de uitwerking van de opgraving te plannen en te (her)begroten. In de evaluatiefase wordt ook beslist welke vondsten en monsters worden uitgewerkt, en welke worden gedeponereerd of verwijderd. Het is daarvoor van belang dat vondsten, monsters en sporen zijn gewaardeerd en beoordeeld op hun geschiktheid voor analyse. Op basis van deze beoordeling wordt een evaluatierapport opgesteld waarin de bevindingen van de evaluatie worden vastgelegd en waarin wordt aangegeven welke vondsten, grondsporen en monsters verder dienen te worden uitgewerkt/geanalyseerd om de in het PvE gestelde vragen te beantwoorden. Het selectie-rapport dient ook *altijd* ter goedkeuring voorgelegd te worden aan de depothouder (/eigenaar vondsten).³

Het evaluatie- en selectierapport is aan de hand van het PvE en onderstaande kwaliteitseisen uit de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) versie 4.1 (OS12) getoetst:

onderwerp	kwaliteitseis(en)
Evaluatie-rapport	- Recapitulatie vraag- en doelstelling. - Beargumenteren (on)mogelijkheid beantwoorden onderzoeksvragen PvE. - Waardering materiaal, structuren en sporen (gedocumenteerd materiaal) - Advies van de KNA-archeoloog Ma en betrokken specialisten voor uitwerking op basis van vraagstelling (kwalitatief, kwantitatief). - Begroting. - (Bijstelling) opgave te deponeren vondsten, monsters en documentatie. - De voor de desbetreffende materiaalcategorie relevante vraagstelling uit het PvE - Toestand / conservering (kwaliteit) van de monsters / vondsten - Kwantiteit van de beoordeelde monsters en vondsten - Indicatie of het mogelijk is om de vraagstelling uit het PvE te beantwoorden

Samenvatting evaluatieverslag

Conform het PvE is het onderzoeksgebied opgegraven in vier werkputten. Een rand aan de noord- en zuidzijde van het onderzoeksgebied kon niet worden opgegraven vanwege de aanwezigheid van bomen en een heg. Het vlak is aangelegd in de top van het dekzand op circa 0,55-1,2 m -Mv (ca. 27,85-28,40 m +NAP). Op sommige plekken is eerst een tussenvlak opgegraven omdat er diepere verstoringen aanwezig waren (vlak 0).

De bodemopbouw in het plangebied bestaat over het algemeen uit een bouwvoor van circa 10-30 cm dikte. In werkputten 2 en 3 was hieronder een oudere bouwvoor zichtbaar. In werkput 2 was hieronder soms een A/C-horizont aanwezig. In werkput 1 bevindt zich onder de bouwvoor een verstoringsslaag. In werkputten 3 en 4 was een mogelijke cultuurlaag aanwezig. Daaronder ligt de top van het dekzand (C-horizont). De top van het dekzand bevindt zich op circa 0,5-0,7 m -Mv.

In totaal zijn 109 sporen aangetroffen die onder meer bestaan uit paalkuilen, kuilen, greppels, een weg, karrensporen, een mogelijke waterkuil en een waterput. Het betreft hoofdzakelijk twee clusters van nederzettingssporen aan de westzijde van het gebied, een weg met karrensporen en greppels in het midden en een waterput in het oosten. In het midden van het onderzoeksgebied is een weg aangetroffen (S.11) met veel karrensporen. Aan weerszijden van deze weg zijn greppels aanwezig. Dit lijkt een voorganger van de huidige Kerkweg te zijn. Op basis van de vondsten lijken de meeste sporen uit de Middeleeuwen te dateren. Er zijn drie sporen aangetroffen die uit de prehistorie lijken te dateren.

² Programma van Eisen Hulsel, Kerkweg, gemeente Reusel – De Mierden (NB). Een Definitieve Opgraving (DO) onder KNA-protocol 4004, auteur N. Magdelijns (Transect 20210410), concept 1.0 d.d. 13-04-2021.

³ Provinciaal depot provincie Noord-Brabant.

In werkput 4 is een waterput aangetroffen die is gemaakt van een boomstam. Vanaf 60 cm onder het vlak was het hout nog aanwezig. De boomstam bestond uit vijf losse delen die tegen elkaar gezet zijn. In de onderste vulling is een pollenbak geslagen en er zijn twee monsterzakken gevuld met de onderste vulling van de put. Op de bodem van de put is een compleet steengoed kannetje gevonden. Deze is met inhoud meegenomen.

In totaal zijn 84 vondstnummers uitgedeeld, waarvan vijf gebruikt zijn voor monsters uit paalkuilen, drie voor monsters uit kuilen, één voor een monster uit een greppel en vijf voor monsters en een pollenbak uit de waterput. Negen vondstnummers zijn gebruikt voor het hout van de waterput, waarvan acht voor de delen van de boomstam. De 84 vondstnummers bevatten 299 vondsten. De vondsten bestaan uit de volgende categorieën: keramiek, keramisch bouw materiaal, dierlijk bot, pijpenaarde, glas, metaal, steen, vuursteen, huttenleem, metaalslak, hout, houtskool, algemeen grondmonster en één onbekende vondst (vermoedelijk asbest).

Om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden wordt voorgesteld om de materiaal categorieën keramiek en keramisch bouw materiaal, voor zover deze in sporen of de cultuurlaag zijn aangetroffen, te laten analyseren door specialisten. Om de waterput te kunnen dateren wordt voorgesteld om het hout afkomstig van de waterput te laten waarderen op geschiktheid voor dendrochronologisch onderzoek.

Verder wordt voorgesteld om enkele algemene monsters te waarderen – en wanneer geschikt – te analyseren op (macro)botanische resten. Daarnaast is het wenselijk om het pollenmonster uit de waterput te laten analyseren op basis van pollen/palynologie. Dit heeft echter pas zin wanneer bekend is welke sporen tot welke gebouwstructuren en welke archeologische periodes behoren. Daarom wordt voorgesteld om de uitwerking van de botanische en pollenmonsters in twee fases te laten plaatsvinden. Wanneer duidelijk in kaart is gebracht welke sporen tot welke perioden en structuren behoren, kan worden bepaald welk nader specialistisch onderzoek nuttig en nodig is om de onderzoeksvragen uit het PvE te kunnen beantwoorden. Hieronder vallen macrobotanische analyse, pollenanalyse en dendrochronologisch onderzoek (na de waardering van deze resten uit Fase 1).

Beoordeling evaluatieverslag

Wij kunnen instemmen met de voorgestelde gefaseerde werkwijze. Wel hebben we nog diverse vragen en opmerkingen op het evaluatieverslag die we graag beantwoord zien.

- Wat gebeurt er met de materiaal categorieën glas, huttenleem, pijpenaarde, dierlijk bot, metaal en metaalslak? Niet duidelijk is waar deze vondsten precies uit afkomstig zijn, maar mogelijk dus ook uit structuren, gezien dit overzicht nog niet helder is. We stellen dan ook voor al deze vondsten mee te nemen in de analyse.
- We vragen verder om bij de analyse van de sporen en vondsten vooral een vergelijking en aansluiting te maken op en met de resultaten van de opgraving uit 1985-1986 (Theuws, F., 1999: The archaeology and history of the curia of the abbey of Saint Trond at Hulsel (c. AD 700-1300), in: F. Theuws & N. Roymans (eds.), Land and Ancestors. Cultural dynamics in the Urnfield period and the Middle Ages in the Southern Netherlands, Amsterdam (Amsterdam Archaeological Studies 4), 241-308). Hieruit wordt duidelijk dat de structuur in het zuidwesten waarschijnlijk aansluit bij de bootvormige huisplattegrond aan de overzijde. Ook sluiten mogelijk greppels op elkaar aan.
- Wat gebeurt er met het complete potje uit de waterput en waarom ontbreekt hiervan een foto? En aangezien het compleet is, moet hiervan toch een exactere datering mogelijk zijn?
- We vragen ook om het hout van de waterput te analyseren op vorm en bewerkingssporen.
- Waarom zijn juist deze drie monsters gekozen voor waardering? Een onderbouwing ontbreekt? Welke laag, vulling van het spoor en was dit extra humeus/verbrand...
- We vragen verder om naast de voorgestelde foto's in ieder geval ook een foto en tekening op te nemen van het complete exemplaar uit de waterput.

- P. 19: hier wordt voorgesteld om monster V73 te waarderen; deze ontbreekt echter in de monsterlijst.

Tot slot stemmen we nog niet in met het selectievoorstel. Naar ons idee is dit te voorbarig aangezien van de vondsten nog niet duidelijk is uit welke context ze afkomstig zijn.